

**PARODONT KASALLIKLARINI DAVOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR:
ILMIY ASOSLAR VA AMALIY TAJRIBALAR****Barotova Shaxnoza Oripovna**

Osiyo xalqaro universiteti.

E-mail: shaxnoza1806@gmail.com**<https://doi.org/10.5281/zenodo.15399120>**

Annotatsiya. Maqolada parodontal kasalliklarning zamonaviy davolash usullari bo'yicha ilmiy asoslar, ularning mexanizmlari, afzalliklari va klinik amaliyotdagi o'rni tahlil qilingan.

Xususan, etiologik davolash bosqichlari, lazer terapiyasi, fotodinamik davolash, regenerativ texnologiyalar (PRF, GTR, suyak greftlari), immunomodulyatorlar va shaxsiylashtirilgan davolash yondashuvlari ilmiy manbalar asosida keng yoritilgan. Shuningdek, kasallikni davolashda tibbiy axborot texnologiyalarining qo'llanilishi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: parodontit, regenerativ terapiya, lazer, fotodinamik davolash, PRF, GTR, mikrobiota, shaxsiylashtirilgan stomatologiya.

Kirish

Parodont kasalliklari (gingivit, parodontit, parodontoz) — bu milk va unga yondosh to'qimalarning yallig'lanish yoki degenerativ jarayonlari bilan kechuvchi kasalliklar bo'lib, surunkali shakllarida tishlarning yo'qolishiga olib keladi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda 30–40 yoshli aholining yarmidan ko'pi bu kasallik bilan og'riydi. Shu sababli, zamonaviy stomatologiyada parodont kasalliklarini erta aniqlash, oldini olish va eng yangi texnologiyalar asosida davolash asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda.

1. Etiologik omillar va diagnostika imkoniyatlari

Parodontitning asosiy etiologik omili — bu dental blyashkada to'planadigan mikroorganizmlardir. Shuningdek, quyidagi omillar kasallikni chuqurlashtiradi:

- Genetik moyillik (IL-1, IL-6 genlarida mutatsiyalar)
- Immun tanqislik holatlari
- Endokrin kasalliklar (qandli diabet, gormonal disbalans)
- Chekish va stress

Zamonaviy diagnostika usullari:

- Periodontal cho'ntak chuqurligini o'lchash (CPITN)
- Rentgenografiya, CBCT (3D tomografiya)
- Mikrobiologik testlar (PCR usuli bilan)
- Biomarkerlar: IL-1 β , TNF- α , MMP-8 darajalari

2. Zamonaviy davolash bosqichlari**2.1. Bosqich 1: Mexanik va antiseptik tozalash**

- Skaling va root planing
- Antiseptik vositalar (hlorgeksidin, povidon-yod, efir yog'li yuvish vositalari)
- Biofilmni ultratovushli qurilmalar bilan yo'qotish

2.2. Bosqich 2: Farmakologik va mahalliy terapiya

- Antibiotiklar: metronidazol, doksitsiklin, klindamitsin
- Mahalliy dorilar: minotsiklin gel, klorheksidin chiplar
- Probiotiklar va immunomodulyatorlar (Lactobacillus reuteri, vitamin D, koenzim Q10)

2.3. Bosqich 3: Regenerativ va jarrohlik davolash

- PRF/PRP: trombotsitlarga boy plazma yordamida hujayra o'sishini stimulyatsiya qilish
- GTR: o'sish yo'nalishini boshqaruvchi membranalalar
- Suyak transplantlari: autologik, allograft, xenograft
- Biomateriallar: gidroksiapatit, beta-TCP, bioaktiv shisha

3. Innovatsion texnologiyalar

3.1. Lazer terapiyasi

- Diode, Er: YAG, Nd: YAG lazerlar
- Yallig'lanma zonasini noinvaziv tozalaydi
- To'qima regeneratsiyasini faollashtiradi
- Analjezik ta'siri yuqori

3.2. Fotodinamik terapiya (PDT)

- Metilen ko'k, toluidin ko'k kabi fotosensibilizatorlar
- Yengil energiya yordamida bakterial hujayralarni parchalaydi
- Antibiotikga chidamli shtammlarga qarshi samarali

3.3. Tibbiy axborot texnologiyalari

- Mobil ilovalar yordamida bemor monitoringi
- Sun'iy intellekt asosida kasallik rivojini prognoz qilish
- Teleparodontologiya orqali masofaviy maslahatlar

4. Shaxsiylashtirilgan davolash yondashuvi

Zamonaviy stomatologiyada har bir bemorga individual asosda terapiya tanlash muhim ahamiyatga ega. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Genetik tahlillarga asoslangan yondashuv
- Mikrobiom holatiga qarab dori tanlash
- Hayot tarzi va xavf omillariga moslashtirilgan profilaktika

5. Profilaktika va reabilitatsiya

- Har 3 oyda professional gigiyena
- Interdental vositalar va irigatsion qurilmalar
- Shaxsiy gigiyena bo'yicha treninglar
- Uzoq muddatli nazorat (maintenance therapy)

Xulosa

Parodont kasalliklarini davolashda zamonaviy yondashuvlar — bu kompleks, ko'p bosqichli, texnologik asoslangan va individual yondashuvlarni talab qiluvchi tizimdir. PRF, GTR, lazer, fotodinamik terapiya kabi ilg'or usullar yordamida regeneratsiya jarayonlarini faollashtirish mumkin.

Klinik amaliyotda ushbu usullarning kombinatsiyasi parodontal to'qimalarni saqlash va qayta tiklashda yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda. Ilmiy izlanishlar davomida yangi texnologiyalar va biofaol materiallar asosida davolash imkoniyatlari kengayib bormoqda.

REFERENCES

1. Khayitova, M. Z. (2024). Modern views on the Causes and Treatment of Caries of Temporary Teeth in Young Children. *International Journal of Alternative and Contemporary Therapy*, 2(9), 123-127.
2. Khayitova, M. D. (2024). Morphological Features of Bottle (Circular) Caries. *American Journal of Bioscience and Clinical Integrity*, 1(10), 117-124.

3. Dzhuraevna, K. M. (2024). Features of Caries Morbidity in Preschool Children. *Research Journal of Trauma and Disability Studies*, 3(3), 300-305.
4. Hayitova, M., & Taylakova, D. (2023). DENTAL CARIES IS A DISEASE OF CIVILIZATION. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(8), 61-66.
5. Джураевна, К. М. (2024). Клинико-морфологические аспекты трещин на задних зубах у взрослых. *Научный журнал травматологии и инвалидности*, 3 (5), 429-432.
6. Dzhuraevna, K. M. (2024). Prevalence and Course of Dental Diseases Among Younger Patients. *Research Journal of Trauma and Disability Studies*, 3(5), 433-436.
7. Хайитова, М. Д. (2023). Особенности Возникновение И Течение Кариеса Зубов. *Research Journal of Trauma and Disability Studies*, 2(12), 356-363.
8. Хайитова, М., & Тайлакова, Д. (2023). ВЗГЛЯД СТОМОТОЛОГА НА ГИГЕНУ ПОЛОСТИ РТА У ДЕТЕЙ. *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 2(23), 58-59.
9. Хайитова, М. Д. (2023). РАСПРОСТРАНЕННОСТЬ И РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ТРЕЩИН НА ЗАДНИХ ЗУБАХ СРЕДИ ВЗРОСЛЫХ ПАЦИЕНТОВ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ). *Лучшие интеллектуальные исследования*, 12(1), 186-195.
10. Dzhuraevna, K. M. (2024). Clinical and Morphological Aspects of Cracks on The Back Teeth in Adults. *Research Journal of Trauma and Disability Studies*, 3(5), 429-432.
11. Dzhuraevna, K. M. (2023). THE FREQUENCY OF DENTAL DISEASES IN CHILDREN (LITERATURE REVIEW). *Лучшие интеллектуальные исследования*, 12(1), 159-168.
12. Dzhuraevna, K. M. (2023). FEATURES OF THE OCCURRENCE OF DENTAL DISEASES IN CHILDREN. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 12(1), 178-185.
13. Khayitova, M. (2025). GUIDELINES FOR DENTAL EMERGENCIES DURING A PANDEMIC. *Modern Science and Research*, 4(1), 827-835.
14. Хаитова, М. (2025). СТОМАТОЛОГИК КАСАЛЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИДА ФТОР САКЛОВЧИ БИРИКМАЛАРНИНГ АХАМИЯТИ. *Современная наука и исследования*, 4 (2), 1055–1065.
15. Тошбеков Б. и Хаитова М. (2025). ТИШ КАРИЕСИ ПРОФИЛАКТИКАСИНИНГ ИНСОН ОРГАНИЗМИДАГИ АХАМИЯТИ. *Современная наука и исследования*, 4 (2), 591–594.
16. Khayitova, M. (2025). TISH YUZASIDA HOSIL BOLADIGAN KARASHLAR VA TOSHLAR (CHOKMALAR). *Modern Science and Research*, 4(3), 1405-1412.
17. Хаитова, М. (2025). ТИШ КАТТИК ТО'КИМАСИ РЕМИНЕРАЛИЗАЦИЯ КАРИЕС ПРОФИЛАКТИКАСИДАГИ О'РНИ. *Современная наука и исследования*, 4 (4), 1801–1806 гг.
18. Barotova, S. (2025). A MODERN APPROACH TO THE PREVENTION OF CARIES IN CHILDREN USING FLUORIDE-PRESERVING DRUGS. *Modern Science and Research*, 4(1), 816-826.
19. Barotova, S. O. (2024). CLINICAL ASPECTS OF CARIOUS INFLAMMATION OF TEETH IN CHILDREN. *European Journal of Modern Medicine and Practice*, 4(11), 698-702.
20. Barotova, S. (2025). TISH PULPASIDAGI YALLIG 'LANISH JARAYONINI DAVOLASHNING ZAMONAVIY BIOLOGIK VA JARROHLIK USULLARI. *Modern Science and Research*, 4(3), 1416-1421.

21. Barotova, S. (2025). FISSURA GERMETIZASIYASI UCHUN QO 'LLANILADIGAN PLOMBA ASHYOLARINING XUSUSIYATLARI. *Modern Science and Research*, 4(4), 2032-2040.
22. Баротова, Ш. (2025). ЩАДЯЩИЕ МЕТОДЫ ПРЕПАРИРОВАНИЯ ТВЕРДЫХ ТКАНЕЙ ЗУБА. *Modern Science and Research*, 4(2), 1276-1285.